

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.21.084

**Inventaris van het archief van J.
Heemskerk Azn. [levensjaren 1818-
1897], 1850-1897**

Versie: 30-11-2021

M.G.H.A. de Graaff

Nationaal Archief, Den Haag 1973

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
Verwant materiaal.....	9
Beschikbaarheid van kopieën.....	9
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11
I. CORRESPONDENTIE J. HEEMSKERK AZN.....	11
II. SUPPLEMENT.....	16

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Collectie 236 J. Heemskerk

Archiefbloknummer:

C25070

Omvang:

20 inventarisnummer(s); 0,40 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

J. Heemskerk Azn.

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Jan Abrahamszoon Heemskerk leidde van 1883 tot 1888 het conservatief-liberale Kabinet-Heemskerk Azn. Dit kabinet wist in 1888 een grondwetsherziening tot stand te brengen rondom het kiesrecht en de onderwijskwestie. Het archief bevat voornamelijk aan J. Heemskerk gerichte brieven en een gering aantal concepten van antwoorden.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Collectie 236 J. Heemskerk, nummer toegang 2.21.084, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Heemskerk, 2.21.084, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Jan Heemskerk Azn. werd geboren te Amsterdam op 30 juli 1818, als zoon van Abraham Heemskerk en Johanna Jacoba Stuart, dochter van de staatsgeschiedschrijver Martinus Stuart. Hij promoveerde in 1839 te Utrecht tot doctor in de letteren en rechten waarna hij zich te Amsterdam als advocaat vestigde. In 1852 werd hij benoemd tot rechter bij de rechtbank aldaar en in 1864 tot raadsheer bij het provinciaal gerechtshof van Noord-Holland. In tussen was hij in 1851 gekozen tot lid der provinciale staten van Noord-Holland en in 1856 tot lid van de gemeenteraad van Amsterdam. Van 1859 tot 1864 had hij een zetel in de Tweede Kamer. In 1866 werd hij in het kabinet Van Zuijlen van Nijevelt minister van Binnenlandse Zaken. Het politieke strijdtoneel was juist in die dagen in heftige beroering en tot tweemaal toe werd na een motie van afkeuring de Kamer ontbonden, hetgeen tot gevolg had dat Heemskerk in dit kabinet tot weinig sprekende daden kwam. Slechts in de bestrijding der veepest heeft hij zich zeer verdienstelijk kunnen maken. Toen in 1868 de begroting van Buitenlandse Zaken opnieuw door de Kamer werd afgekeurd nam het ministerie na aarzeling haar ontslag.

In 1869 werd Heemskerk opnieuw gekozen tot lid der Tweede Kamer. Thans werd hij algemeen gezien als de aanvoerder der conservatieve partij en toonde zich een fel tegenstander van o.a. Thorbecke. Een verschuiving in de machtsverhoudingen in de Kamer veroorzaakt door de sterk in kracht toegenomen antirevolutionaire partij kostte hem in 1873 zijn zetel.

In hetzelfde jaar werd hij benoemd tot raadsheer bij de Hoge Raad. Door de val van het ministerie Fransen van de Putte werd hij reeds in het volgende jaar opnieuw in de politieke arena geroepen en door de Koning gelast met de vorming van een nieuw kabinet, waarin hij ten tweede male de post van minister van Binnenlandse Zaken bezette. In dit ministerie bracht hij in 1875 de wet op het hoger onderwijs tot stand. De voorbereiding van een nieuwe wet op het lager onderwijs strandde echter in 1877 op een verkiezingsnederlaag.

In 1879 werd opnieuw een beroep op hem gedaan voor een ministerspost, doch hij kon zich niet verenigen met de plannen van de formateur. Nog in hetzelfde jaar werd hij benoemd tot lid van de Raad van State.

Hoewel hij toch reeds op gevorderde leeftijd was gekomen zou het in 1883 geformeerde ministerie waarin hij opnieuw als minister van Binnenlandse Zaken zitting had hem nog de meeste voldoening geven. Onder dit ministerie toch kwam de langverbeide grondwetsherziening tot stand. De hierdoor nodig geworden Kamerontbinding en nieuwe verkiezingen gunden hem geen voortzetting van zijn ministerschap. Opnieuw werd hij benoemd tot lid van de Raad van State waar hij tot zijn laatste levensdag werkzaam was.

Hij is overleden op 9 oktober 1897 te Den Haag.

Literatuur: J.J. Huizinga. J. Heemskerk Azn. Conservatief zonder partij (1818-1897). Harlingen, 1973.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

Zijn nagelaten papieren werden in 1971 door bemiddeling van mejuffrouw M.W. Jurriaanse ten geschenke ontvangen van de heer J.W. Heemskerk te Den Haag.

De rechtstitel is (nog) onbekend

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

I. CORRESPONDENTIE J. HEEMSKERK AZN.

1-7Ingekomen en minuten van uitgegane brieven.
1853-1882

3 pakken

1**Aalst-Burlage**

G. van Aalst, 1868, [2]
C. S. Adema van Scheltema, 1871, [1]
J. A. Akers, z.d., [1]
P. Altona, 1875, [1]
Alstorpius Grevelink, 1869, [1]
des Amorie van der Hoeven, 1875, [1]
des Amorie van der Hoeven, z.d., [1]
J. H. Arnoldts, 1868, [1]
T. M. C. Asser, 1868-1870, [6]
E. H. von Baumhauer, 1870, 1875, [2]
Beckeringh, 1869-1870, [8]
F. W. A. Beelaerts van Blokland, 1868, [1]
J. Beerendonk, 1869, [6]
W. C. M. Begram, 1866-1875, [24]
P. van Bemmelen, 1869, [1]
van den berg, 1875, [1]
van den Berg van Eijsinga, 1868, [1]
H. F. de Bock, 1869, [1]
Du Bois, 1870, [1]
G. Boogaard, 1869, [1]
Boonzaijer, 1872, [1]
C. H. B. Boot, 1868, [1]
E. J. E. H. Borret 1866-1867, [5]
J. de Bosch Kemper, 1866-1867, [3]
van den Bosch, z.d., [1]
J. Nolet de Brauwere van Steeland, 1875, [1]
A. van den Briel Gzn. 1868, [1]
J. ten Brink, 1867, 1869, [1]
J. L. de Bruijn Kops, 1867, [1]
W. G. de Bruijn Kops, 1868, [1]
C. L. Brunings, 1866-1869, [2]
A. Brugmans, 1868-1870 en z.d., [5]
S. J. Brugmans, 1870, [1]
A. Buis, 1868-1869, [8]
A. J. de Bull, 1868-1871, [11]
C. Busken Huet, 1868, [1]
C. Busken Huet, 4 brieven aan J. J. Rochussen, copie, 1868, [4]
Burlage 1869, [1 + 1 gedrukt]

2**Capellen-Gunsch**

H. van Capellen, 1868, [2]
A. van Cleeff, 1869, [1]
Collot d'Escury, 1870, [1]
A. Cremer, 1870, [1]
C. Dedel, 1870, [1]
W. Dingemans, 1869, [1]
J. Dirks, 1868, [1]

P. J. A. M. van der Does de Willebois, 1867-1875, [8]
 J. D. Doorman, 1869, [4]
 W. H. Dullert, 1875, [1]
 H. M. Duparc, 1868-1875, [4]
 van Dijk, 1868, [2]
 J. A. van Eyk (Erk?), 1866, [2]
 J. Elion, 1868, [2]
 H. J. Enderlein, 1875, [1]
 C. C. E. d'Engelbronner, 1866-1875, [14]
 S. A. d'Engelbronner, 1868, [3]
 H. Fabius, 1866-1869, [7]
 Feest, 1870, [1]
 C. Fock, 1866-1868, [2]
 C. van Foreest, 1866, [6]
 P. A. van de Garde, 1869, [1]
 E. L. de Geer, 1869, [1]
 L. Gericke (aan Lansberge), 1867, [2]
 Gevers van Endegeest, 1868, [2]
 van Goens, 1868, [1]
 W. van Goltstein, 1868, [8]
 J. L. G. Gregory, 1868, 1875, [3]
 F. de Greve, 1868, [1]
 H. A. Groskamp, z.d., [2]
 J. C. Gunsch, 1871, [1]

3**Haffmans - Hulst**

L. Haffmans, 1868-1869, [3]
 P. Harting, 1869, [1]
 A. F. K. Hartogh, 1872, [1]
 H. A. Hartogh, 1869-1871, [8]
 J. J. Hasselman, 1868-1873 en z.d., [20]
 C. Hartsen, 1867-1882 en z.d., [28]
 H. Haveaux, 1875, [1]
 van Heeckeren van Kell, 1875, [1]
 van Heeckeren van Wassenaer, 1868, [1]
 A. Heemskerk Azn, met brief J. M. de Kempenaer, 1869, [3]
 A. Heemskerk, 1875, [1]
 J. Heemskerk concepten van brieven, toespraken etc., 1868-1875, [1]
 concepten van antwoordbrieven zijn waar mogelijk bij de betrokken brieven geborgen.
 L. Hegewald, 1869, [1 + 1 brochure]
 L. van Heiden Reinestein, 1866-1875, [10]
 H. J. van der Heim, 1869-1875 en z.d., [12]
 S. G. Heringa, 1866, [1]
 J. Herman de Ridder, 1868, [1]
 van Herwerden, 1869-1870, [14]
 J. D. van Herwijlen, 1869, [1]
 C. J. A. Heijdenrijck, 1875, [2]
 C. Hoekwater, 1868-1869, [3]
 M. de Hond, 1868-1875, [9]
 A. Hoogendijk Jzn, 1869-1870, [2]
 van der Hucht, 1869, [1]
 G. Hulshoff, 1868, [1]
 H. J. Hulst, 1875, [1]

4**Insinger - Lijnden**

H. A. Insinger, 1868, [1]
 E. H. F. s'Jacob, 1875, 1869, 1870, [7]
 Jäger, 1868, [3]

J. A. Jolles, 1869-1871, [2]
 Jonathan, 1869-1873, [7]
 L. J. de Jong, 1868,1869, [2]
 Th. Jorissen, 1875, [1]
 J. W. Just de la Passieres, 1868, [1]
 P. Karseboom, 1866, [1]
 R. de Kat, 1875, [1]
 F. Kaiser, 1871, [1]
 J. Kalff, 1869, [2]
 J. M. de Kempenaer, 1869, [7]
 van Kempen, 1869, [1]
 J. P. de Keijzer, 1875, [3]
 F. L. Kerckhoffs, z.d., [1]
 E. W. A. Kerens de Wolfrath, 1868,1875, [2]
 D. Koorders, 1868, [1]
 G. Kolff, 1871,1875, [4]
 M. Kolff, 1872, [1]
 A. Kuenen, 1883, [2]
 J. van Kuijk, 1866-1875, [13]
 de Kuijper, 1875, [1]
 J. H. Kruijt, 1871, [1]
 S. Laman Trip, 1870, [1]
 A. van Lennep, 1869, [2]
 L. Ed. Lenting, 1866,1875, [2]
 J. A. Levy, 1868, [1]
 van der Lely, 1868-1871, [5]
 van Limburg Stirum, 1875, [2]
 Lion, 1867-1871, [73]
 J. London, z.d., [1]
 A. F. X. Luijben, 1868-1875, [11]
 K. F. van Lijnden, 1867,1868, [2]
 C. Th. van Lijnden van Sandenburg, 1867-1869, [9]
 van Lijnden, 1866, [2]

5

Maanen - Rutgers

G. A. G. van Maanen, 1867, [1]
 A. E. Mackay, 1866, [1]
 J. M. van der Made, 1873, [1]
 G. C. van der Mast, 1869, [1]
 E. du Marchie van Voorthuijsen, 1867-1869, [4]
 J. Messchert van Vollenhoven, 1868, [1]
 C. T. van Meurs, 1871, [1]
 van Meurs, 1871, [1]
 P. de Meijer, 1869,1870, [2]
 L. Middelkoop, 1868, [1]
 J. A. Molsen, z.d., [2]
 G. J. Mulder, 1868, [2]
 N. C. Mulder, 1875, [1]
 J. L. Munten, 1869, [1]
 J. van Naamen van Eemnes, 1867-1869, [2]
 J. Nelissen, 1875, [1]
 A. S. van Nierop, 1869, [1]
 J. L. Nierstrasz, 1869-1870, [5]
 C. J. C. H. van Nispen, 1867-1868, [3]
 van Nispen van Sevenaer, 1869, [1]
 van Oostersee, 1866, [1]
 Olivier, 1866, [1]
 van der Ondermeulen, 1869, [1]
 J. E. van Panhuijs, 1875, [2]

C. F. J. Pape, 1868,1869, [3]
 C. W. Pape, 1868, [1]
 Pape, 1870, [1]
 G. C. C. Pels Rijcken, 1868-1869, [4]
 J. A. Philipse, 1867, [1]
 B. Peters, 1869, [2]
 A. A. de Pinto, 1875, [1]
 G. van der Pol, 1869, [1]
 H. de Pollart, 1868-1869, [3]
 J. J. Pompe van Meerdervoort, 1871, [1]
 M. A. Posno, 1869-1875, [4]
 N. J. Pijnappel, 1868, [4]
 J. van Pijnappel, 1875, [1]
 H. Raat, 1870, [1]
 J. C. Rahder, 1866, [2]
 H. A. van Rappard, 1875, [1]
 Rechteren van Altena, 1870, [1]
 van Reede, 1871, [1]
 G. C. J. van Reenen, 1868-1875, [4]
 J. J. Rochussen, 1867-1869, [17]
 Ph. van Roesgen van Floss, 1870, [5]
 J. Russel, 1868, [2]
 J. W. H. Rutgers van Rozenburg, 1866-1868, [3]

6

Salvador - Sijpesteijn

M. Salvador, 1870, [4 met bijlagen]
 W. Sanders, 1868,1869, [7]
 Santhagen, 1866, [5]
 G. Schimmelpenninck, 1866-1870, [3]
 R. J. Schimmelpenninck, 1866-1875, [130]
 Schimmelpenninck van Nijvenheim, z.d., [1]
 H. Schram, 1868, [1]
 G. H. van der Schriek, 1869, [1]
 J. Schröder, 1853, 1866, en z.d., [5]
 Th. C. Simons, 1868-1875, [4]
 Sluis, 1867, [1]
 B. M. Son, 1870, [1]
 J. W. Steenbergen, 1872, [1]
 T. J. Stieltjes, 1866, [1 met bijlage]
 G. N. de Stoppelaer, 1870, [1]
 A. D. Stratenus, 1867, [1]
 A. A. Stuart, 1869, [2]
 M. Cohen Stuart, 1867-1875, [10]
 (Cohen en Verriijn)Stuart, 1850-1875, [10]
 H. L. Susan, 1870, [1]
 Swart, 1872, [1]
 C. A . van Sijpesteijn, 1868, [2]

7

Tets - Zuylen

G. van Tets, 1866-1869, [2]
 B. Tideman, 1867-1869, [4]
 van Tienhoven, 1866, [1]
 N. Trakranen, 1866-1867, [2]
 P. M. Tutein Nolthenius, 1869, 1875, [2]
 J. W. Tydeman, 1875, [2]
 J. B. A. J. M. Verheijen, 1868-1869, [4]
 Verweij, 1866, 1869, [2]
 J. Visser, 1871, [1]
 Visser van Ijzendoorn, 1869-1873, [11]
 S. Vissering, 1866, [2]

C. D. N. van Vliet, 1869, [2]
van Vliet, 1868, 1869, [2]
P. C. van Vlissingen, 1868-1870, [3]
Vogelsangh, 1869-1870, [2]
N. Volker, 1870, [1]
G. W. Vreede, 1871, [1]
A. de Vries, 1870, 1875, [3]
A. D. de Vries, 1872, [1]
B. de Vries, 1873, [1]
J. de Vries, 1872, [2]
G. de Vries, 1868, [1]
A. H. C. de Vries Robbé, 1867, [1]
J. J. F. Wap, 1875, [1]
O. van Wassaer van Catwijck, z.d., [1]
A. W. Ph. Weitzel, 1875, [1]
J. Wertheim, 1868-1875, [10]
C. van de Wetering, 1869, [1]
Edm. van Wintershoven, 1868, [1]
W. Wintgens, 1868-1869, [8]
G. Wissink, 1869, [1]
J. W. Wijerman van Loon, 1868-1871, [10]
H. Zaalberg, 1869-1871, [3]
van Zinnicq Bergman, 1870, [2]
J. P. J. A. van Zuijlen van Nijevelt, 1866-1875, [25]
J. P. P. van Zuylen van Nijevelt, 1869 en z.d., [3]
H. F. van Zuylen van Nijevelt, 1869 en z.d., [5]

- 8** Brieven, pamfletten en courantenknipsels betreffende verkiezingen, kabinets-formatie, ontslag als minister etc. 1866-1875 1 omslag
- 9** Brieven van onbekende herkomst en van algemene aard. 1865-1870 1 omslag
- 10** Stukken inzake arbitrage Portugal-Italië. Geschreven, gedrukt. 1891-1893 1 omslag
- 11** Stukken betreffende commissie nalatenschap Koning Willem III en de pretensies van Mad. E. Denain te Parijs. 1891 1 omslag

II. SUPPLEMENT

- 12-13** "Autobiographika I", aantekeningen van Heemskerk over zijn leven, bestemd voor zijn biograaf bij de samenstelling van levensberichten voor de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde in Leiden.
1874 2 omslagen
- 12** ,
Kort levensoverzicht, gevolgd door autobiografische overzichten, waarin verschillende aspecten van zijn leven nader worden beschreven:
bladzij 1-19: levensoverzicht.
bladzij 20-35: voornamelijk particuliere aangelegenheden.
bladzij 36-44: publicistische activiteiten en wetenschappelijke studies.
Met aantekeningen in paarse inkt, in 1878 hieraan toegevoegd.
- 13** Overzicht van zijn politieke activiteiten.
- 14-16** "Autobiographika II", chronologisch overzicht van zijn leven over de jaren 1874 tot en met 1883.
1874-1883 3 omslagen
- 14** Juni 1874 - december 1877.
Achterin nabeschouwingen over de gehele beschreven periode.
- 15** 1878-1883
Overgaande in dagboekantekeningen vanaf 4 maart 1883.
- 16** Dagboekantekeningen. April 1883.
Van nummers voorzien door J. C. van Wageningen. Z.j. (20e eeuw).
- 17** Bijlagen bij de inventarisnummers 15 en 16: Afschriften. van uitgaande brieven betreffende de voorstellen tot grondwetsherziening en de kabinetsformatie.
Maart - april 1883 en z.j. 1 omslag
van nummers voorzien door J.C. van Wageningen. Z.j. (20e eeuw).
- 18** Staatje, houdende een overzicht van artikelen van zijn hand over de jaren 1878 tot en met 1886.
Z.j. 1 stuk
- 19** Kranten en tijdschriften, houdende mededeling van zijn overlijden en begrafenis, met levensberichten.
1897 1 omslag
- 20** Uittreksels van inventarisnummer 13, gemaakt door zijn zoon J. Heemskerk Jzn.
Z.j. 1 deeltje
Van aantekeningen voorzien door zijn kleinzoon J.C. van Wageningen. Z.j. (20e eeuw).